

Kuhakikisha ulinzi – miongozo ya Umoja wa Ulaya kuhusu watetezi wa Haki za Binadamu.

1. MADHUMUNI

Kuunga mkono watetezi wa haki za binadamu ni kipengele cha muda mrefu kilichomo katika sera ya uhusiano na nchi za nje ya Umoja wa Ulaya kuhusu binadamu. Madhumuni ya miongozo hii ni kutoa mapendekezo ya vitendo kwa ajili ya kuimarisha utendaji wa Umoja wa Ulaya katika swala hili. Miongozo hii inaweza kutumiwa katika mawasiliano na nchi za tatu, katika ngazi zote pamoja na nyanja na haki za binadamu, zinazohusisha pande mbalimbali ili kuunga mkono na kuimarisha juhudi zilizopo za Umoja wa Ulaya, kuendeleza na kuhimiza heshima ya haki ya kutetea haki za binadamu. Miongozo hii pia inaruhusu Umoja wa Ulaya kuwatetea watetezi wa haki za binadamu walio katika hatari na kupendekeza hatua za vitendo za kuwaunga mkono na kuwasaidia watetezi wa haki za binadamu.

Kipengele muhimu cha miongozo hii ni kuunga mkono taratibu maalum za Baraza la Haki za Binadamu la Umoja wa Mataifa, ikiwemo Makubaliano Maalum ya Umoja wa Mataifa kuhusu watetezi wa haki za binadamu na taratibu za kikanda zinazofaa kuwalinda watetezi wa haki za binadamu. Miongozo hii itasaidia Tume za Umoja wa Ulaya (Ofisi za Ubalozi na Ofisi Ndogo za Ubalozi za Nchi Wanachama wa Umoja wa Ulaya na Ujumbe wa Tume ya Nchi za Ulaya) katika mkabala wao kwa watetezi wa haki za binadamu. Wakati madhumuni ya msingi ya miongozo hii ni kushughulikia masuala mahsusi kuhusu watetezi wa haki za binadamu, inachangia pia katika kuimarisha sera ya haki za binadamu ya Umoja wa Ulaya kwa jumla.

II. MAANA

2. Maana ya watetezi wa haki za binadamu, kwa madhumuni ya Miongozo hii inatoka na na aya ya kwanza ya uendeshaji ya Tamko la Umoja wa Mataifa, kuhusu Haki na Wajibu wa Kila Mtu, Vikundi na Vyombo vya Jamii Kuendeleza na Kulinda Uhuru wa Msingi na Haki za Binadamu Zinazotambuliwa Kimataifa (angalia kiambatanisho I) linayotamka kuwa 'kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine kuendeleza na kujitahidi kuhakikisha ulinzi na ufanikishaji wa haki za binadamu na uhuru wa msingi katika ngazi ya Kitaifa na Kimataifa.
3. Watetezi wa haki za binadamu ni watu, vikundi au vyombo vya jamii vinavyoendeleza na kulinda uhuru wa msingi wa haki za binadamu zinazotambuliwa Kimataifa. Watetezi wa haki za binadamu wanajitahidi kuhakikisha kuwapo kwa ulinzi, uendelezaji wa haki za kiraia na za kisiasa pamoja na uendelezaji, ulinzi na ufanikishaji wa haki za kiuchumi, kijamii na kiutamaduni. Watetezi wa haki za kibinadamu pia wanaendeleza na kulinda haki za wanakikundi kama vile wenyeji. Maana hii haijumishi watu au vikundi vinavyofanya au kueneza vurugu.

III. UTANGULIZI

4. Umoja wa Ulaya unaunga mkono kanuni zilizomo katika Tamko la Haki na Wajibu wa Kila Mtu, Vikundi na Vyombo vya Jamii Kuendeleza na Kulinda Uhuru wa msingi na Haki za Binadamu Zinazotambuliwa Kimataifa. Ingawa wajibu wa msingi wauendelezaji na ulinzi wa haki za binadamu unahusu nchi, Umoja wa Ulaya unatambua kuwa watu binafsi, vikundi na vyombo vya jamii vyote vinatoa mchango mkubwa katika kukuza juhudi za kutetea haki za binadamu. Shughuli za watetezi wa haki za binadamu ni pamoja na:-

- Kutunza kumbukumbu za matukio ya ukiukaji haki za binadamu.
 - Kutafuta tiba kwa waathirika wa ukiukaji wa haki za binadamu kwa sheria, kisaikolojia, matibabu na msaada mwingine.
 - Kupambana na utamaduni wa kutoadhibiwa ambao ni kuficha ukiukaji wa mara kwa mara na wa mfululizo wa haki za binadamu na uhuru wa msingi; na
 - Kujumuisha utamaduni wa haki za binadamu na taarifa kuhusu watetezi wa haki za binadamu, katika ngazi ya taifa, kanda na kimataifa.
5. Kazi ya watetezi wa haki za binadamu mara nyingi inahusisha ukosoaji wa sera za serikali na hatua zinazochukua. Hata hivyo serikali zisiona kama kufanya hivyo ni uadui. Kanuni ya kuruhusu uhuru wa mawazo na mjadala huru kuhusu sera na hatua za serikali ni ya msingi na ni njia iliyojaribiwa na kupimwa ya kuweka kiwango kizuri cha kulinda haki za binadamu.

Watetezi wa haki za binadamu wanaweza kusaidia serikali katika uendelezaji na kulinda haki za binadamu. Kama sehemu ya mchakato ya uelekezi wanaweza kutoa mchango muhimu katika kutunga sheria zinazofaa na kusaidia kutayarisha mipango ya taifa na mikakati kuhusu haki za binadamu. Wajibu huu ni lazima utambuliwe na kuungwa mkono.

6. Umoja wa Ulaya unatambua kwamba shughuli za watetezi wa haki za binadamu kwa miaka mingi zimepata umaarufu. Zimezidi kuhakikisha ulinzi zaidi kwa waathirika wa ukiukaji wa haki. Hata hivyo, mafanikio haya hayakupatikana kwa urahisi, watetezi wenyewe wamezidi kuwa walengwa wa mashambulizi na haki zao zimekiukwa katika nchi nyingi. Umoja wa Ulaya unaamini kwamba ni muhimu kuhakikisha usalama wa watetezi wa haki za binadamu na kulinda haki zao. Kwa hali hiyo ni muhimu kutumia mtazamo wa jinsia wakati wa kushughulikia suala la watetezi wa haki za binadamu.

IV. MIONGOZO YA UENDESHAJI

7. Sehemu ya uendeshaji ya miongozo hii inakusudia kubainisha njia na namna ya kufanikisha uendelezaji na ulinzi wa watetezi wa haki za binadamu kwa kuzingatia Sera ya Pamoja ya Nchi za Nje na Usalama.

Ufuatiliaji, utoaji taarifa na tathmini

8. Mabalizi wa Umoja wa Ulaya wamekwishaombwa kutoa taarifa za vipindi kuhusu hali ya haki za binadamu katika nchi walikopangiwa kufanya kazi. Kamati ya utendaji wa baraza kuhusu haki za binadamu (COHOM) imeidhinisha muhtasari wa makala za taarifa kuwezesha kazi hiyo. Pamoja na makala za taarifa ofisi za ubalizi hazina budi kushughulikia hali ya watetezi wa haki za binadamu katika utoaji wao wa taarifa na kuonyesha matukio ya vitisho au mashambulizi yoyote dhidi ya watetezi wa haki za binadamu. Kwa hali hiyo Mabalizi (HOM) lazima waelewe kwamba muundo wa kitaasisi unaweza kuleta taathira muhimu kuhusu uwezo wa watetezi wa haki za binadamu kutimiza kazi yao kwa usalama. Masuala kama vile ya kisheria, mahakama, utawala au hatua nyingine zinazofaa yanayochukuliwa na Nchi kuwalinda watu dhidi ya vurugu, vitisho, ulipizaji kisasi, ubaguzi mbaya unaosemekana kutokea iwe kisheria au si kisheria, shinikizo au kitendo chochote cha holela kutokana na utekelezaji halali wa haki yoyote iliyotajwa katika Tamko la Umoja wa Mataifa Kuhusu Watetezi wa Haki za Binadamu, yote yana umuhimu kwa hali hii.

9. Mabalozzi wa Umoja wa Ulaya wanatakiwa kushughulikia hali ya watetezi wa haki za binadamu katika mikutano ya vikundi vya kazi vya nchi husika kuhusu haki za binadamu. Pale inapohitajika, Mabalozzi (HOM) watoe mapendekezo kwa COHOM ya hatua inayoweza kuchukuliwa na Umoja wa Ulaya, ikiwemo kulaani vitisho na mashambulizi dhidi ya watetezi wa haki za binadamu, pamoja na uzuiaji wa maandamano na matamko ya wananchi, pale ambapo watetezi wa haki za binadamu wako hatarini au hatarini zaidi. Mabalozzi (HOM) wanaweza kuamua kuendesha hatua ya haraka ya nchi husika kuunga mkono watetezi wa haki za binadamu ambao wako hatarini zaidi na kutoa taarifa ya hatua hiyo kwa COHOM na vikundi vingine vinavyoshughulikia mapendekezo kuhusu upeo wa kufuatilia hatua ya Umoja wa Ulaya. Mabalozzi (HOM) lazima watoe taarifa kuhusu hatua ya umoja wa Ulaya kwenye taarifa zao. Aidha ofisi za Ubalozzi lazima zizingatie hatari mahsusi zilizowakabili watetezi wanawake wa haki za binadamu.
10. Taarifa za HOM na taarifa nyingine muhimu kama vile taarifa na mapendekezo kutoka Ofisi Maalum kuhusu watetezi wa haki za binadamu. Ofisi Maalum za Umoja wa Mataifa na vyombo vya Mikataba na Kamishna wa haki za binadamu wa baraza la Ulaya, pamoja na asasi zisizo za serikali, vitawezesha COHOM na vyombo vingine vya utendaji kubainisha hali ambapo hatua ya Umoja wa Ulaya inatakiwa na kuamua hatua za kuchukuliwa au, pale inapofaa kutoa mapendekezo kwa hatua kama hiyo kwa PSC/Baraza.

Wajibu wa ujumbe wa Umoja wa Ulaya katika kusaidia na kulinda watetezi wa haki za binadamu mataifa

11. Katika nchi nyingi za tatu ujumbe wa Umoja wa Ulaya (ofisi za ubalozi wa nchi wanachama wa Umoja wa Ulaya na ujumbe wa Tume ya Ulaya) ni kiungo kikuu cha mawasiliano kati ya Umoja wa Ulaya na nchi wanachama wa Umoja wa Ulaya na watetezi wa haki za binadamu walioko kwenye harakati.

Kwa hiyo wana wajibu muhimu sana katika kutekeleza sera ya Umoja wa Ulaya kuhusu watetezi wa haki za binadamu. Kwa hiyo ujumbe wa Umoja wa Ulaya lazima ujitahidi kutumia sera ya kuunga mkono juhudi za watetezi wa haki za binadamu. Wakati huo huo lazima uelewe kwamba katika baadhi ya matukio hatua zinazochukuliwa za Umoja wa Ulaya zinaweza kusababisha vitisho au mashambulizi dhidi ya watetezi wa haki za binadamu. Kwa hiyo ni lazima pale inapofaa zishauriane na watetezi wa haki za binadamu kuhusiana na hatua zitakazofikiriwa kuchukuliwa. kwa niaba ya Umoja wa Ulaya, Ujumbe wa Umoja wa Ulaya lazima utoe mwitiko kwa watetezi wa haki za binadamu na familia zao. Hatua ambazo ujumbe wa Umoja wa Ulaya unaweza kuchukua ni pamoja na:-

- Kutayarisha mikakati ya mahali husika kwa ajili ya utekelezaji wa miongozo hii, kwa kuzingatia zaidi ya watetezi wanawake wa haki za binadamu wanaoendeleza na kulinda haki za binadamu. Ujumbe wa Umoja wa Ulaya utazingatia kuwa miongozo hii inawahusu watetezi wa haki za binadamu wanaoendeleza na kulinda haki za binadamu, ziwe za kiraia, kiutamaduni, kiuchumi kisiasa au kijamii. Ujumbe wa Umoja wa Ulaya lazima uwahusishe watetezi wa haki za binadamu na mashirika yao katika kutayarisha na kufuatilia mikakati ya mahali husika;
- Kuandaa angalau mara moja kwa mwaka mkutano wa watetezi wa haki za binadamu na mabalozi kujadili mada kama vile hali ya haki za binadamu ya mahali husika, sera ya Umoja wa Ulaya katika uwanja huu na matumizi ya mkakati wa mahali husika kwa ajili ya utekelezaji wa miongozo ya Umoja wa Ulaya kuhusu watetezi wa haki za binadamu.
- Kuratibu kwa karibu na kupeana taarifa kuhusu watetezi wa haki za binadamu wakiwemo walio hatarini.

- Kudumisha mawasiliano yanayofaa na watetezi wa haki za binadamu ikiwemo kuwapokea katika ujumbe na kutembelea maeneo yao ya kazi, ifikiriwe kuteua maafisa mahsusi wa ushirikiano pale inapobidi kuhusu kushirikiana matatizo kwa madhumuni haya.
- Kuruhusu pale inapofaa utambuzi wa kuonekana kwa watetezi wa haki za binadamu na kazi yao kutumia matumizi yanayofaa ya vyombo vya habari
- Ikiwemo internet na teknolojia mpya za habari na mawasiliano, uenezaji ziara au mialiko kwa madhumuni kama kukabidhi zawadi walizopata.
- Pale inapofaa kuwatembelea watetezi wa haki walio garezani au kizuizi cha nyumbani na kuhudhuria kesi zao kama watazamaji.

Kuendeleza heshima kwa watetezi wa haki za binadamu kuhusiana na nchi za tatu katika mikutano inayohusisha pande mbalimbali.

12. Madhumuni ya Umoja wa Ulaya ni kushaswishi nchi za tatu kutimiza majukumu yao ya kuheshimu haki za watetezi wa haki za binadamu na kuwalinda dhidi ya mashambulizi na vitisho kutoka nchi zisizoshiriki. Katika mawasiliano yake na nchi za tatu, Umoja wa Ulaya, kama ni lazima zitaonyesha umuhimu wa nchi zote kufuata na kutii kanuni na viwango vya kimataifa vinavyohusika, hasa Tamko la Umoja wa Mataifa. Madhumuni ya jumla ni kujenga mazingira ambapo watetezi wa haki za binadamu wanaweza kufanya kazi kwa uhuru. Umoja wa Ulaya utaeleza madhumuni yake kama sehemu muhimu ya sera yake ya haki za binadamu na utasisitiza umuhimu unaoweka katika kulinda watetezi wa haki za binadamu. Hatua za kuunga mkono madhumuni haya zitajumuisha zifuatazo:-

- Pale ambapo Rais au Mwakilishi wa Ngazi ya Juu wa Sera ya Pamoja ya Nchi za Nje na Usalama au Mwakilishi binafsi wa SG/HR kuhusu Haki za Binadamu au Wawakilishi Maalum na Ujumbe wa Umoja wa Ulaya au Wawakilishi wa Nchi Wanachama au Tume ya Ulaya wanatembelea nchi ya tatu, pale inapofaa, watajumuisha mikutano na watetezi wa haki za binadamu ambapo matukio moja moja na masuala yanayolalamikiwa na kazi ya watetezi wa haki za binadamu, yanayoshughulikiwa kama sehemu ya ziara zao.
- Sehemu ya haki za binadamu ya mazungumzo ya kisiasa kati ya Umoja wa Ulaya wa nchi za tatu na mashirika ya kanda, pale inapofaa, yatajumuisha hali ya watetezi wa haki za binadamu. Umoja wa Ulaya utasisitiza kuunga mkono watetezi wa haki za binadamu na kazi yao na kuuliza kero la kila mtetezi pale inapofaa. Umoja wa Ulaya utakuwa makini kuwahusisha watetezi wa haki za binadamu, katika utaratibu unaofaa katika matayarisho, ufuatiliaji na tathmini ya mazungumzo kwa mujibu wa Miongozo ya Umoja wa Ulaya kuhusu mazungumzo ya haki za binadamu.
- Viongozi wa ujumbe wa Umoja wa Ulaya na ofisi za ubalozi wa Umoja wa Ulaya watayakumbusha mamlaka ya nchi za tatu kuhusu wajibu wao wa kutekeleza hatua zinazofaa za kuwalinda watetezi wa haki za binadamu waliomo au wanaoweza kuwa katika hatari.
- Kushirikiana kwa karibu na nchi nyingine zenye mawazo sawa hasa katika Baraza la Haki za Binadamu la Umoja wa Mataifa na baraza kuu la Umoja wa Mataifa.
- Kupendekeza pale inapofaa kwa nchi wakati zikifanyiwa Mapitio ya Kimataifa ya Kipindi ya Baraza la Haki za Binadamu kwamba sheria zao na desturi ziwiane na Tamko la Umoja wa Mataifa kuhusu watetezi wa haki za binadamu.

- ✓ Kuendeleza uimarishaji wa taratibu za kikanda zilizopo kwa ajili ya kulinda watetezi wa haki za binadamu na za haki za binadamu na taifa, Kamishna wa Haki za Binadamu wa Baraza la Ulaya na Makubaliano Maalum Kuhusu Watetezi wa Haki za Binadamu na za Watu na Kitengo Maalum cha Watetezi wa Haki za Binadamu ndani ya Kamisheni ya Amerika kuhusu Haki za Binadamu na uundaji wa taratibu zinazofaa katika kanda ambazo hazina.

Kuunga mkono Taratibu Maalum za Baraza la Haki za Binadamu la Umoja wa Mataifa, yakiwemo makubalino maalum kuhusu watetezi wa haki za binadamu.

13. Umoja wa Ulaya unatambua kwamba Taratibu Maalumu za Baraza la haki za Binadamu la Umoja wa Mataifa (na watu au vikundi vinavyotekeleza makubaliano maalum, Wawakilishi maalum, wataalam wa kujitegemea na vikundi vya utendaji) ni muhimu kwa juhudi za kimataifa za kulinda watetezi wa haki za binadamu kutokana na uhuru wao na uadilifu wao na uwezo wao wa kutenda na kuzungumzia kuhusu ukiukaji dhidi ya watetezi wa haki za binadamu duniani na kufanya ziara za nchini. Wakati Makubaliano Maalum Kuhusu Watetezi wa Haki za Binadamu yana wajibu mahsusi kuhusiana na hilo, mamlaka ya Kanuni Maalum nyingine pia zina umuhimu kwa watetezi wa haki za binadamu. Hatua za Umoja wa Ulaya kuunga mkono Taratibu Maalum zitajumuisha:
 - Kuhimiza nchi kukubali kama jambo la msingi, maombi ya ziara za nchini chini ya Kanuni Maalum za Umoja wa Mataifa.

- Kuendeleza kupitia Ujumbe wa Umoja wa Ulaya kutumia taratibu za kipaumbele za Umoja wa Mataifa na jamii za haki za kibinadamu za mahali na watetezi wa haki za binadamu wakiwemo, bali hawakomei, kuwezesha uanzishaji wa mawasiliano na kubadilishana taarifa kati ya taratibu za kipaumbele na watetezi wa haki za kinadamu.
- Kwa kuwa mamlaka za Taratibu Maalumu haziwezi kutekelezwa bila ya rasilimali za kutosha kwa Ofisi ya Kamishna wa Haki za Binadamu wa Umoja wa Mataifa.

Misaada ya Vitendo kwa Watetezi wa Haki za Binadamu ikiwemo kupitia Sera ya Maendeleo.

14. Programu za Umoja wa Ulaya na Nchi Wanachama zinazolenga kusaidia kuendeleza michakato ya kidemokrasia na asasi, uendelezaji na kulinda haki za binadamu katika nchi zinazoendelea –kama Chombo cha Ulaya kwa ajili ya Demokrasia na Haki za Binadamu- ni miongoni mwa misaada mingi ya vitendo ya kuwasaidia watetezi wa haki za binadamu. Misaada hii inaweza kujumuisha lakini haikomei katika programu za ushirikiano wa Maendeleo ya Nchi Wanachama. Misaada ya vitendo inaweza kujumuisha yafuatayo:-
- Kusaidia watetezi wa haki za binadamu pamoja na kesi zisizo za serikali zinazoendeleza na kuunda shughuli za watetezi wa haki za binadamu, kwa njia ya shughuli kama vile kujenga uwezo na kampeni za kuelimisha wananchi na kuwezesha ushirikiano kati ya asasi zisizo za serikali, watetezi wa haki za binadamu na asasi za kitaifa za haki za binadamu.
 - Kuhimiza na kusaidia uanzishaji na kazi za vyombo vya kitaifa vya uendelezaji na kulinda haki za binadamu vilivyoanzishwa kwa mujibu wa Paris Principles, zikiwemo Asasi za kitaifa za haki za Binadamu, Ofisi za Kupokea Malalamiko na Tume za Haki za Binadamu.

- Kusaidia uanzishaji wa mitandao ya watetezi wa haki za binadamu katika ngazi ya kimataifa, ikiwemo kuwezesha mikutano ya watetezi wa haki za binadamu ndani na nje ya Umoja wa Ulaya.
- Kujitahidi kuhakikisha kuwa watetezi wa haki za binadamu katika nchi za tatu wanapata rasilimali, zikiwemo fedha, kutoka nchi za nje na kwamba wanaweza kupashwa habari kuhusu upatikanaji wa rasilimali hizo na namna ya kuomba.
- Kuhakikisha kuwa programu za elimu ya haki za binadamu pamoja na mambo mengine zinaendeleza tamko la Umoja wa Mataifa kuhusu Watetezi wa Haki za Binadamu.
- Kuchukua hatua kwa ajili msaada wa haraka na kulinda watetezi wa haki za binadamu walio hatarini katika nchi ya tatu, kama vile, pale inapofaa, kutoa viza za dharura na utoaji wa hifadhi ya muda katika nchi wanachama wa Umoja wa Ulaya.

Wajibu wa Vyombo vya Utendaji wa Baraza.

15. Kwa mujibu wa mamlaka yake COHOM itapatia utekelezaji na ufuatiliaji wa Miongozo kuhusu Watetezi wa Haki za Binadamu kwa uratibu wa karibu na ushirikiano na Vyombo vya Utendaji vya Baraza vinavyohusika. Hii itajumuisha:
 - Undelezaji wa kuingiza suala la watetezi wa haki za binadamu katika sera za Umoja wa Ulaya zinazohusika na hatua zinazochukuliwa.
 - Kufanya mapitio ya utekelezaji wa Miongozo hii kwa muda unaofaa.

- Kuendelea kuchunguza kadiri inavyofaa njia nyingine zaidi za ushirikiano na Umoja wa Mataifa na taratibu nyingine za kitaifa na kimataifa katika kusaidia watetezi wa haki za binadamu.
- Kutoa taarifa kwa Baraza kupitia PSC na COREPER inavyofaa kila mwaka, kuhusu maendeleo yaliyofikiwa katika utekelezaji wa Miongozo hii.

KIAMBATISHO 1

Tamko la kuhusu Haki na Wajibu wa Kila Mtu, Vikundi na Vyombo vya Jamii Kuendeleza na Kulinda Haki za Binadamu na Uhuru wa Msingi Zinazotambuliwa Kimataifa.

Baraza Kuu

Kwa kuisitiza tena umuhimu wa ushikaji wa madhumuni na kanuni za mkataba wa Umoja wa Mataifa kwa ajili ya uendelezaji na kulinda haki za binadamu na uhuru wa masingi kwa watu wote katika nchi zote duniani.

Kwa kuisitiza tena umuhimu wa Tamko la Kimataifa la Haki za Binadamu na Makubaliano ya Kimataifa, kuhusu Haki za Binadamu kama vipengele vya msingi vya juhudi za kimataifa kuendeleza heshima ya kimataifa kwa ajili na ushikaji wa haki za binadamu, na uhuru wa msingi, na umuhimu wa hati nyingine wa haki za binadamu, zilizopitishwa ndani ya mfumo wa Umoja wa Mataifa pamoja na zile za ngazi ya kanda.

Kwa kutilia mkazo kuwa wanachama wote wa jumuiya ya kimataifa watatimiza kwa pamoja au mmoja mmoja wajibu wao muhimu wa kuendeleza na kuhimiza heshima kwa haki za binadamu na uhuru wa msingi kwa wote bila ya tofauti yoyote zikiwemo tofauti za jamii, rangi, jinsia, lugha, dini, siasa au maoni mengine, utaifa au asili ya kijamii, mali, mahala pa kuzaliwa au hadhi nyingine na kuisitiza tena umuhimu mkubwa wa kupata ushirikiano wa kimataifa katika kutimiza wajibu huu kwa mujibu wa Mkataba wa Umoja wa Mataifa.

Kwa kukubali wajibu muhimu wa ushirikiano wa kimataifa kwa ajili ya kazi muhimu ya mtu mmoja mmoja vikundi au vyama katika kuchangia utokomezaji unaofaa wa ukiukaji wote wa haki za binadamu na uhuru wa msingi wa watu wote na mtu mmoja mmoja ukiwemo ule unaohusiana na ukiukaji wa halaiki, dhahiri au wa mara kwa mara kama vile unaotokana na siasa za kibaguzi, aina zote za ubaguzi wa kijamii, ukoloni, utawala au kukaliwa na wageni, uvamizi au vitisho kwa uhuru wa kitaifa, umoja wa kitaifa au Umoja wa nchi na kukataliwa kutambua haki za watu kujiamulia na haki ya kila mtu kuwa na uhuru kwa mali yake na mali asili.

Kwa kutambua uhusiano kati ya amani na utulivu wa kimataifa na kufurahia haki za binadamu na uhuru wa msingi na kuelewa kwamba kukosekana kwa amani na utulivu wa kimataifa si sababu ya kutofuata haki za binadamu.

Kwa kurudia kwamba haki za binadamu na uhuru wa msingi vyote ni vya kimataifa havigawanyiki, vinategemeana na vinahusiana na lazima viendelezwe na kutekelezwa kwa hali ya usawa na haki, bila ya kuathiri utekelezaji wa kila moja ya haki na uhuru huo.

Kwa kutia mkazo kwamba jukumu kubwa na wajibu wa kuendeleza na kulinda haki za binadamu na uhuru wa msingi lipo kwa nchi.

Kwa kutambua haki na jukumu la kila mmoja, vikundi na vyama la kuendeleza heshima na kukuza maarifa kuhusu haki za binadamu na uhuru wa msingi katika ngazi ya taifa na kimataifa.

Linatamka:

Ibara ya 1.

Kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine kuendeleza na kujitahidi kulinda na kutambua haki za binadamu na uhuru wa msingi katika ngazi ya taifa na kimataifa.

Ibara ya 2.

1. Kila nchi ina jukumu kubwa na wajibu wa kulinda, kuendeleza na kutekeleza haki za binadamu na uhuru wa msingi vyote, miongoni mwa mambo mengine, kuchukua hatua zitakazoonekana kuwa ni muhimu kuweka mazingira yote muhimu katika nyanja za kijamii, kiuchumi, kisiasa na nyanja nyingine, pamoja na uthibitisho wa kisheria unaotakiwa kuhakikisha kuwa watu wote walio chini ya mamlaka ya sheria zake, binafsi na kwa kushirikiana na wengine wataweza kufurahia haki zote na uhuru zinavyotumika.
2. Kila Nchi itachukua hatua za kisheria kiutawala na hatua nyingine itakazoona ni muhimu kuhakikisha kuwa haki na uhuru uliotajwa katika Tamko lililopo unahakikishwa ipasavyo.

Ibara ya3

Sheria za nchi kwa mujibu wa Mkataba wa Umoja wa Mataifa na wajibu mwingine wa kimataifa wa Nchi katika uwanja wa haki za binadamu na uhuru wa msingi ni mfumo wa kisheria ambamo haki za binadamu na uhuru wa msingi lazima vitekelezwe na kufurahiwa na ambamo shughuli zote zilizotajwa katika Tamko lililopo kwa ajili ya uendelezaji, kulinda na kutambua ipasavyo haki na uhuru vyote lazima vitekelezwe.

Ibara ya 4

Hakuna jambo lolote katika Tamko lililopo litakalofasiriwa kuwa linaharibu au kupingana na madhumuni na kanuni za Mkataba wa Umoja wa Mataifa au kuwekea mipaka au kuhitilafiana na masharti ya Tamko la kimataifa la Haki za Binadamu 2 makubaliano ya kimataifa kuhusu haki za binadamu na hati nyingine za kimataifa na ahadi zinazotumika katika uwanja huu.

Ibara ya 5

Kwa madhumuni ya kuendeleza na kulinda haki za binadamu na uhuru wa msingi, kila mtu ana haki, binafsi na kwa kushirikiana na wengine katika ngazi ya taifa na kimataifa:

- a) Kukutana na kujumuika kwa amani
- b) Kuunda, kujiunga na kushiriki katika asasi zisizo za kiserikali, vyama au vikundi.
- c) Kuwasiliana na asasi zisizo za kiserikali na baina ya serikali.

Ibara ya 6

Kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine

- a) Kujua, kutafuta, kupata na kupokea na kuwa na taarifa kuhusu haki zote za binadamu na uhuru wa msingi, ikiwemo kupata taarifa za namna haki hizo na uhuru wa msingi zinavyotekelezwa katika mifumo ya sheria, mahakama au utawala
- b) Kama ilivyoruhusiwa katika hati za haki za binadamu na hati nyingine za kimataifa zinazotumika kuchapisha bila ya kubugudhiwa, kueneza au kuwapa wengine maoni, taarifa na maarifa haki zote za binadamu na uhuru wa msingi.

- c) Kuchunguza kujadili, kuunda na kuwa na maoni kuhusu ufuataji, kisheria na kwa vitendo wa haki zote za binadamu na uhuru wa kimsingi na kupitia njia hizi na njia nyingine zinazofaa, kuwaarifu wananchi kuhusu masuala hayo.

Ibara ya 7

Kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine, kubuni na kujadili mawazo mapya ya haki za binadamu na kanuni na kutetea kukubalika kwao.

Ibara ya 8

1. Kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine, kupata kwa ukamilifu, bila ya ubaguzi wowote, kushiriki katika serikali yake na katika kuendesha mambo ya umma.
2. Hii ni pamoja na miongoni mwa mambo mengine, haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine kuwasilisha katika vyombo vya serikali na idara na mashirika yanayohusika na ukosoaji wa mambo ya umma na mapendekezo kwa kuboresha utendaji wake na kuzingatia kipengele chochote cha kazi yao kinachoweza kuzuia au kukwaza uendelezaji, kulinda na ufanikishaji wa haki za binadamu na uhuru wa msingi.

Ibara ya 9

1. Katika kutekeleza haki za binadamu na uhuru wa msingi, ikiwemo uendelezaji na kulinda haki za binadamu zilizotajwa katika tamko lililopo, kila mtu ana haki binafsi kwa kushirikiana na wengine kunufaika na tiba inayofaa na kulindwa utokeapo ukiukaji wa haki hizo.

2. Kwa hali hiyo, kila mtu ambaye haki au uhuru wake unasemekana kukiukwa ama haki ama binafsi au kupitia uwakilishi uliyoidhinishwa kisheria, kulalamika na malalamiko kupitiwa haraka na kusikilizwa mbele ya mahakama ya kisheria yaliyo huru yanafuata haki ya kitaalamu au mamlaka nyingine iliyoundwa kisheria na kupata kutoka kwenye mamlaka hiyo uamuzi huwa kwa mujibu wa sheria kutoa suluhisho ikiwemo fidia yoyote inayostahili, pale ambapo kumetokea ukiukaji wowote wa haki au uhuru wa mtu huyo pamoja na uhimizaji wa utekelezaji wa uamuzi wa kisheria na zawadi, vyote vitekelezwe bila ya ucheleweshaji wowote.

3. Hali kadhalika kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine, miongoni mwa hayo:
 - A. Kukamilika kuhusu sera na hatua za maofisa wanaohusika na vyombo vya kiserikali kuhusu ukiukaji wa haki za binadamu na uhuru wa kimsingi kwa njia ya malalamiko au njia zinazofaa, kwa Mamlaka za Mahakama, Utawala au Utungaji Sheria za Kitaalamu nchini au Mamlaka nyingine za Kitaalamu zilizohusishwa na Mfumo wa Sheria wa nchi, zinazotakiwa kutoa uamuzi wao kuhusu malalamiko bila ya kuchelewa.
 - B. Kuhudhuria usikilizaji wa mashauri, mashtaka na hukumu ili kuunda wazo kuhusu ufuataji wao wa sheria ya nchi na wajibu wa kimataifa unaotumika na ahadi.
 - C. Kuahidi na kutoa msaada wa kisheria wa kitaalamu au ushauri mwingine wowote unaofaa na msaada katika kutetea haki za binadamu na uhuru wa msingi.

4. Vilevile na kwa mujibu wa hati za kimataifa zinazotumika na taratibu, kila mtu ana haki binafsi au kwa kushirikiana na wengine kupata bila kikwazo mawasiliano na vyombo vya kimataifa vyenye ujuzi maalumu au wa jumla wa kupokea na kuzingatia mawasiliano kuhusu masuala ya haki za binadamu na uhuru wa msingi.

5. Nchi itafanya uchunguzi wa haraka na wa haki au kuhakikisha kuwa tume ya uchuguzi inaundwa inapotokea sababu ya kutosha kuamini kuwa kumetokea

ukiukaji wa haki za binadamu na uhuru wa msingi katika sehemu yoyote chini ya mamlaka yake.

Ibara ya 10

Hakuna atakayeshiriki kwa vitendo au kushindwa kutenda pale inapotakiwa, katika kukiuka haki za binadamu na uhuru wa msingi na hakuna atakayeadhibiwa au kuchukuliwa hatua kali ya namna yoyote kwa kukataa kufanya hivyo.

Ibara ya 11

Kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine, kutekeleza kisheria kazi au taaluma yake. Kila mtu ambaye kutokana na taaluma yake anaweza kuathiri hadhi ya binadamu, haki za binadamu na uhuru wa msingi wa watu wengine, ataheshimu haki za uhuru huo na kutii viwango vya kitaifa na kimataifa vinavyofaa vya maadili ya kazi na ya kitaaluma.

Ibara ya 12

1. Kila mtu haki, binafsi na kwa kushirikiana na wengine kushiriki katika shughuli za amani dhidi ya ukiukaji wa Haki za Binadamu na uhuru wa msingi.
2. Nchi itachukua hatua zozote muhimu kuhakikisha kulindwa na mamlaka zenye uwezo na utaalumu, kila mtu binafsi na kwa kushirikiana na wengine, dhidi ya vurugu, vitisho, kulipiza kisasi, kisheria au ubaguzi mbaya, shinikizo au hatua zozote za holela kama matokeo ya utekelezaji halali wa haki zilizotajwa katika tamko lilipo.
3. Kuhusiana na hayo, kila mtu ana haki binafsi na kwa kushirikiana na wengine, kulindwa kwa ukamilifu kwa mujibu wa sheria za taifa katika kukabiliana dhidi ya au kupinga, kwa njia ya amani, shughuli na vitendo, vikiwemo vya kuacha, vinavyohusu Nchi vinavyosababisha ukiukaji wa haki za binadamu na uhuru wa msingi, pamoja na vitendo vya vurugu vinavyofanywa na vikundi au watu binafsi vinavyoathiri kufurahia haki za binadamu na uhuru wa msingi.

Ibara ya 13

Kila mtu ana haki binafsi kwa kushirikiana na wengine kutafuta kupokea na kutumia rasilimali kwa lengo la kuendeleza na kulinda haki za binadamu na uhuru wa msingi kwa njia ya amani, kwa mujibu wa ibara ya 3 ya tamko lililopo.

Ibara ya 14

1. Nchi ina wajibu wa kuchukua hatua za kisheria, kimahakama, kiutawala au hatua nyingine zinazofaa kuendeleza kueleweka na watu wote chini ya mamlaka yao ya kisheria ya haki za kiraia, kisiasa, kiuchumi, kijamii na kiutamaduni.
2. Miongoni mwa hatua hizo ni:
 - a) Uchapishaji na upatikanaji kwa wingi wa sheria za Kitaifa na Kanuni za hati za Msingi za Haki za Binadamu za Kimataifa zinazotumika
 - b) Ufikiaji kamili na ulio sawa kwa nyaraka za kimataifa katika uwanja wa haki za binadamu, zikiwemo Taarifa za Vipindi vya Nchi kwa Vyombo Vilivyoanzishwa na mikataba ya kimataifa ya haki za binadamu ambayo nchi ni mwanachama, pamoja na muhtasari wa kumbukumbu ya majadiliano na taarifa rasmi za vyombo hivi.
3. Nchi itahakikisha na kusaidia pale inapofaa, kuundwa na kuendelezwa kwa uhuru zaidi wa Asasi za Kitaifa kwa ajili ya Uendelezaji na Kulinda Haki za Binadamu na uhuru wa msingi katika maeneo yote yaliyo chini ya mamlaka yake kisheria, ziwe za kutetea malalamiko au tume za haki za binadamu au aina yoyote ya asasi ya kitaifa.

Ibara ya 15

Nchi ina wajibu wa kuendeleza na kuwezesha ufundishaji wa Haki za Binadamu na Uhuru wa Msingi katika ngazi zote za elimu na kuhakikisha kuwa wajibu wote wa kuwafunza wanasheria, maafisa wa uhimizaji, utekelezaji wa sheria, wanajeshi na viongozi wa umma unajumuisha vipengele vya ufundishaji wa haki za binadamu katika programu zao za mafunzo.

Ibara ya 16

Watu binafsi, asasi zisizo za kiserikali na asasi zinazohusika zina wajibu muhimu wa kutekeleza katika kuchangia kuufanya umma uelewe zaidi masuala yanayohusiana na Haki za Elimu zote na uhuru wa msingi kupitia shughuli kama vile elimu, mafunzo na utafiti katika maeneo haya katika kuimarisha zaidi miongoni mwa mambo mengine, uelewa, uvumilivu, amani na uhusiano wa kirafiki miongoni mwa mataifa na miongoni mwa vikundi vya dini na vinavyopinga ubaguzi wa rangi, kwa kuzingatia historia tofauti za jamii na jumuiya wanamofanya shughuli zao.

Ibara ya 17

Katika kutekeleza haki na uhuru ulioelezwa katika tamko lililopo, kila mtu binafsi na kwa kushirikiana na wengine, atalazimika tu kufuata ukomo huo ili mradi ni kwa mujibu wa wajibu wa kimataifa unaotumika na kutambuliwa kisheria kwa madhumuni ya kupata utambuzi wa heshima vinavyotakiwa kwa haki na uhuru wa wengine na kukidhi masharti halali ya uadilifu, utaratibu wa umma na ustawi wa jumla katika jamii ya kidemokrasia.

Ibara ya 18

1. Kila mtu ana wajibu kwake binafsi na kwa jamii, ambapo itawezekana kwa uhuru kuendeleza haiba yake.
2. Watu binafsi, vikundi, asasi na asasi zisizo za kiserikali zina wajibu muhimu wa kutekeleza na jukumu la kulinda demokrasia, kuendeleza, haki za binadamu na uhuru wa msingi na kuchangia katika kuendeleza na kukuza jamii/vyama vya kidemokrasia, asasi na michakato.
3. Watu binafsi, vikundi na asasi zisizo za kiserikali nao pia wana wajibu muhimu na jukumu la kuchangia kadri inavyofaa, uendelezaji wa haki za kila mtu katika taratibu za kijamii na kimataifa ambapo haki na uhuru vimebainishwa katika Tamko la Kimataifa la Haki za Binadamu na Hati nyingine za Haki za Binadamu zinaweza kufanikisha kwa ukamilifu.

Ibara ya 19

Hakuna kifungu chochote kwenye Tamko Lililopo kitakachotafsiriwa kumuhusisha mtu yoyote, kikundi, chombo cha jamii au Nchi yoyote katika ushiriki wa shughuli yoyote au kutekeleza kitendo chochote chenye nia ya kuharibu haki na uhuru uliotajwa katika tamko lililopo.

Ibara ya 20

Hakuna kifungu chochote kwenye tamko lililopo kitakachotafsiriwa kuruhusu Nchi kuunga mkono na kuendeleza shughuli za watu binafsi, vikundi na asasi zisizo za kiserikali kinyume na masharti ya mkataba wa Umoja wa Mataifa.

Haki muhimu za Kimataifa

The Universal Declaration of Human Rights

- The International Covenant on Civil and Political Rights
- The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
- The Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
- The Convention on the Rights of the Child
- The Convention on the Elimination of Discrimination Against Women
- The Convention on the Elimination on all Forms of Racial Discrimination
- The European Convention on Human Rights, its protocols and the relevant case law of the European Court of Human Rights
- European Social Charter/Revised European Social Charter
- African Charter for Human and Peoples' Rights
- American Convention on Human Rights
- Geneva Conventions on the Protection of Victims of War and its Protocols as well as customary rules of humanitarian law applicable in armed conflict
- The 1951 Convention regarding the Status of Refugees and its 1967 Protocol
- The Rome Statute of the International Criminal Court
- Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms.